TERTIA PARS GRAMMATICÆ,

Jam delineata secundum sententiam *Plurium*, sicuti promissum est in epistola D. D. *Cuminii.*

Editio secunda.

Authore *Jacobo Kirkwodo.*



EDINBURGI,
Excudebant *Georgius Swintoun*, & *Jacobus Glen*; *Anno DOM.* 1676.

Necessaria in tertiam partem Præmonitio.

TOto errant cœlo, qui syllabarum quantitatis notitiam ad Poësin, seu Versus componendos duntaxat referunt; quum revera nulla Grammaticæ pars absque ea plene intelligi possit. Innumeras in promtu est proferre phrases, quas syllabarum quantitatis ignarus construere nequeas. En *Virgilianum* istud,

Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.

Cana hic conjungendum est cum *Mala*, *Tenera* cum *Lanugine*; de quo certus non sis, ni syllabarum rationem calleas. Sic, *Invēni germana viam*, Virg. &, *Charea aliquid invĕni modo, quod ames*, Ter. Illic *ve* in *Inveni* longa, hic brevis est; illic Perfectum Indicativi, hic Præsens Imperativi. Hinc videas, voces nec recte pronunciari, nec construi absque quantitatum cognitione. Quis, quæso, non hæreat, num media syllaba vocis *Destino* brevis, an longa sit? At hoc scrupulo te liberabit *Virgilius*.

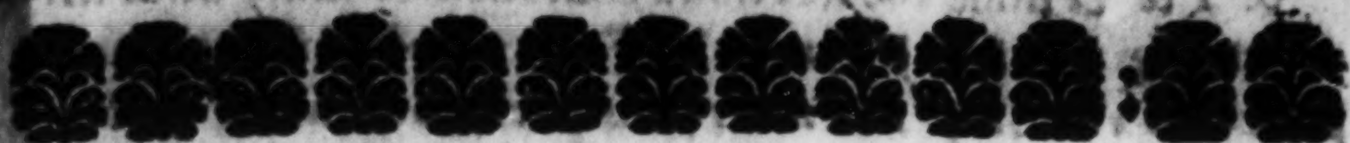
Composito rumpit vocem, & me destĭnat aræ.

Ambigas etiam forte, num *Legitimus*, an *Legitimus* sit scribendum: at si hic Versus animum subeat, prius absurdissimum judicabis,

Quæ legis causa nupsit tibi Lælia Quinte,
Uxorem potes hanc dicere legitĭmam, Mart.

Quid pluribus in re tam manifesta? Si quovis modo voces liceat proferre, pereat funditus omnis conjugationum distinctio; & *Docēre* corripias æque, ac *Legēre*: vel contra, *Legēre* producas non secus, ac *Docēre*: & commune sit in omnibus scholis Dogma, *Nos non curāmus quantĭtātes syllăbārum, si modo possēmus loqui rectum latĭnum.* Sunt, qui palam profitentur se Rudimenta tantum, aut saltem primam partem docere: Quasi vero intelligere quis posset Rudimenta, aut primam partem, qui secundam & tertiam ignoret. Ea est omnium affinitas, ut una absque alia nec disci, nec percipi possit. Omitto, quod Rudimenta nostra vulgaria, & *Despauterii* Grammatica tot difficultatum spinetis laborent, ut nullus sane levi, & tenui latinæ linguæ cognitione cinctus docere queat. Nec est, quod in hoc negotio tuum incuses ingenium: certo enim certius constat, plurimos ad amussim syllabarum callere quantitatem, & de Versibus optime dijudicare, quibus tamen fato, nescio quo, condendi (ut loquuntur) venam Natura negavit.

TER-



TERTIA PARS GRAMMATICÆ.

De Literis.

CAP. I.

1. LIteræ sunt *A, B, C, D, E, F, G, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X, Y, Z.*

2. *A, E, I, O, U, Y, Vocales*; reliquæ *Consonantes*, appellantur.

De Diphthongo.

3. Diphthongus est contractio quarundum vocalium in unam syllabam; nempe, *ae, ai, au, ei, eu, oe, oi, & yi*; ut, *Cæsar, Maia, Audio, Eia, Eurus, Cœlum, Troia, Harpyia*;

4. Hinc *ua, uo, ui, ue,* &c. in unam syllabam contractæ diphthongi non sunt; ut, *qua* in *Quatio*; *quo* in *Loquor*; *qui* in *Loquimur*; *sue* in *Consuetus*.

Divisio Consonantium.

Consonantes sunt, vel { *Mutæ*; b, c, d, f, g, k, p, q, t. / *Liquidæ*; l, m, n, r. / *Duplices*; j. x, z. }

5. *S Monadicon* dicitur; i. e. litera per se.

 6. I

6. *I* & *V* nunc vocales nunc consonantes sunt; ut in hisce vocibus *Jovis* & *Virtus*: in *Jovis* prius *I* est consonans, posterius vocalis: in *Virtus* prius *u* est consonans, posterius vocalis.

7. *H* in tertia parte litera non habetur; ideoq; *e* in *Veho* dicitur immediate præcedere *o*; ut postea docebitur.

De Syllabis.

CAP. II.

1. VOcalis ex se facit syllabam; ut, *Eo* disyllabum; Consonans voro non nisi ope vocalis; ut *C N* per se syllabam non constituunt; interpone *O*, fit *Con*. Hinc *Consonans* dicitur, quia unà cum vocali sonat.

2. Idcirco vocalis, non consonantis quantitatem considerare ramus; ita, ut idem sit quærere, quanta sit *a* in Pater, ac *pa* in *Pater*. Vulgo tamen integram syllabam, ponunciamus, ne respondenti detur dubitandi locus, quæ sit vocalis, cujus quantitatem rogamus; si binæ in voce exstent, ut, in *Tollo*; non dicendum, Quanta est *O* in *Tollo*; sed *Tol*; vel, *Lo*.

3. Tertia igitur Grammaticæ pars agit de syllabarum quantitate.

4. Quantitas est mensura syllabæ.

5. Syllaba est longa, brevis, vel anceps seu communis, i, e. nunc longa, nunc brevis.

6. Longa duo continet tempora, seu magnam habet moram inter pronunciandum; ut *ma* in *Amare*, & sic notari solet, (-).

7. Brevis unum continet tempus, seu parvam habet moram inter pronunciandum; ut, *ge* in *Legere*; & sic notatur (◡).

8. Communis interdum magnam, interdum parvam habet

bet moram in Versu; in prosa semper parvam; ut, *lu* in *Volucris*.

Regulæ generales.

CAP. III.

De Diphthongo.

Diphthongus longa est.

1. *Audio, Aut, Haud, Eurus, Cœlum, Præsum*, &c.

2. Excipe *Præ* ante aliam vocalem: ut, *Præit, Præustus*, &c.

De Positione, seu de vocali ante duas consonantes positâ.

Vocalis longa est, quam sequuntur duæ consonantes, aut unica duplex.

1. *Mars, Castra, Bellum, Annus, Mamma, Servus, Injustus, Respondeo, Nescio, Regnum, Stagnum.*

2. *Rex, Lex,* Dixit, *Gaza, Horizon,* Major, *Pejor, Ejus, Hujus*, &c. Nam *Rex* valet *Recs*, Dixit Dicsit: *Gaza, Gadsa.*

3. Fit etiam positio in diversis dictionibus; cum scilicet prior dictio desinit in consonantem, et sequens a consonante incipit; ut, *In, Tum, Per*, et *Mus* sunt longæ positione in hoc versu,

Nitimur in vetitum semper cupimusque negata: Ovid.

Exceptio.

Vocalis naturâ brevis, quam muta & liquida sequuntur in eadem syllaba, in versu est anceps, in prosa brevis.

Patris, Agri, Tenebræ, Volucris, Repleo, Atlas, &c.

Duæ

Duæ necessariæ conditiones.

1. Prior. Oportet, ut hæc vocalis sua natura sit brevis, alioquin corripi nequit; ut, *Pa* in *Pater*; *A* in *Ager*; *Lu* in *Volucer* breves sunt; ideoque *Pa* in *Patris*; *A* in *Agri*; *Lu* in *Voluceris* communes sunt. At *A* in *Mater*, *Frater*, *Acer*, *Ater* longa est; ideoque longa etiam sit, oportet in *Matris*, *Fratris*, *Acris*, *Atris*.

2. Posterior conditio. Oportet, ut muta & liquida sint in eadem syllaba; & neutra in syllaba cum vocali; ut, *Pa-tris*, *A-gri*, non *Pat-ris*, *Ag-ri*: Sic enim longæ essent positione. Atque hinc est, quod *Ob* in *Obligo* & *Obruo* producatur; quia *b* in eadem est syllaba cum vocali, non cum liquida: de quo in Orthographia.

3. Præterea, hæc regula intelligenda tantum est de liquidis *L*, & *R* in latinis vocibus, in græcis quidem de *M* & *N* etiam: Nam *A* in *Agnus*, *Re* in *Regnum*, *Sta* in *Stagnum*, &c. longæ sunt positione, licet & muta & liquida sint in sequente syllaba. Græcæ quidem voces interdum corripiunt; ut, *Cygnum*, *Progne*, &c.

Annotatiuncula.

1. In omnibus, quas vidi Grammaticis necessaria statuitur conditio, ut altera saltem consonans sit in eadem syllaba cum vocali positione producendâ. *Vossius* cum aliis conditionem hanc in regula habet expressam. Fatentur priores syllabas in *Aptus*, *Doctus*, *Justus*, &c. produci positione: & tamen sic dividendas *A-ptus*, *Do-ctus*, *Ju-stus*. Miror profecto, qui fiat, ut aliud hic; aliud in Orthographia doceant.

2. Interdum quidem utraque consonans est in syllaba cum vocali; ut, *Nunc*, *Dant*, *Sunt*, &c. Interdum altera tantum; ut, *Sun-to*, *An-nus*, *Fal-lo*, &c. Interdum neutra;

tra; ut, *No-ster*, *Ne-scio*, *Re-spuo*, &c. ut in Orthographia monstrabitur.

2. Producitur igitur, nom consonantes sint in eadem syllaba cum vocali, necne; sufficit, ut altera saltem sit in eadem dictione.

3. Interdum quidem reperies vocalem naturâ brevem produci, quanvis neutra consonans sit in eadem dictione, ut, La in *Tela* apud Virg. quia nempe sequens dictio incipit ab *Sc*.

Ferte citi ferrum; date tela; scandite muros.

An J sit duplex consonans.

1. Multi negant *J* esse duplicem consonantem. Nec certe video cur *Ma* in *Majus* positione producatur, & non *Bi* in *Bijugi*: Quia (aiunt) *Bijugi* est Compositum, & *Majus* Simplex. Non ita se res habet in reliquis duplicibus.

2. Præterea, si sit duplex litera, æquivalet duabus: Quibus, quæso? *X* valet *C* & *S*; *Dixit*, quasi *Dicsit*: *Z* valet *d*, & *s*; vel geminum *s*; *Patrizo*, *patridso*, vel *patrisso*.

3. Postremo, cur prius *J* in voce *Jejunium* simplex est, & posterius duplex? Posito, quod dicendum esset *Jujenium*, eodem modo pronunciantur & *Ju*, & *Je*, quo prius; at quod ante fuit simplex, nunc duplex evadit; & contra.

4. Cur ergo (inquies) producuntur priores syllabæ harum vocum? *Majus*, *Pejus*, *Ejus*, *Maja*, *Troja*? Licet producere, quanvis *J* duplex consonans non statuatur. *Maja*, & *Troja* proferri vulgo solent per Diphthongum, *Maia*, *Troia*: forte etiam dixerunt Romani *Maius*, *Peius*, *Eius*, &c. Sed valeat; quod vocalis ante *J*, nisi in compositis, semper producatur.

De Vocali ante Vocalem.

Vocalis ante vocalem brevis est.

Deus

Deus, *Pius*, *dies*, *Mihi*, *Nihil*, *Traho*, *Veho* &c. *H* enim (ut dictum) litera hîc non habetur.

Exceptiones.

1. Producitur in Verbo *Fio*: nisi ubi *r* sequitur post *e*: ut, *Fio*, *fiebam*, *fiam*, *fient*, &c. at in *Fieri*, *fierem* breve est.

2. Producitur etiam *e* inter geminum *i* in quinta declinatione: ut, *Speciei*, *faciei*, *Diei*.

3. Adjectiva formantia Genitivum in *ius*, in prosa longam: in versu communem faciunt vocalem; ut, *Illius*, *unius*, *Utrius*, &c. At *li* in *Alius* (in genitivo) semper longum: *ri* in *Alterius* breve.

4. *O* in *Ohe* anceps, *E* in *Eheu* longum.

De Vocali ante vocalem in Græcis dictionibus.

5. Vocalis ante vocalem in græcis dictionibus est incerta: vulgo tamen producitur: ut, *Aer*, *Amphion*, *Arion*, *Darius*, *Latria*.

De Præteritis & Supinis Verborum.

CAP. IV.

PRæterita & supina disyllaba producunt priorem.

Risi, *risum*: *Vidi visum*: *Lusi lusum*, &c.

Exceptiones.

1. Brevis est prior syllaba in *Bibi*, *Dedi*, *Fidi*, *Scidi*, *Steti*, *Tuli*.

2. Item in *Datum*, *Citum*, *Itum*, *Litum*, *Quitum*, *Ratum*, *Rutum*, *Satum*, *Situm*; à *Do*, *Cieo* (nam *Citum* à *Cio* longum est) *Eo*, *Lino*, *Queo*, *Reor*, *Diruo*, (nam *Ruo* habet *ruitum*) *Sero*, *Sino*.

De

De Statum a Sto.

1. *Sta* in *Statum* in Supino vulgo brevis habetur ; quia *Sta* in *Statio*, et *Status*, *us*, *ui* ; et *Status*, *a*, *um*, brevis est.

2 Nulla (quoad sciam) exstat autoritas de Supino *Statum*, nisi in Grammaticis quibusdam ; ubi semper corripitur. Verum cum *Sta* in *staturus* sit longa, nobis magis placuit producere *statum*, quandoquidem arctior sit affinitas inter *Statum* et *Staturus*; quam inter *Statum* et *Statio*, &c.

De Verbis præteritum geminantibus.

Verba Præteritum geminantia corripiunt primas duas Syllabas.

1. *Cado cecidi*, *Tango tetigi*, *Pello pepuli*, &c. nisi positio alteram syllabam impediat ; ut, *Fallo fefelli*, *Mordeo momordi*, &c.

2. *Cædo* et *Pedo* corripiunt tantum priorem, *cecidi*, *pepédi*.

Annot. in reliqua Verba.

1. Reliqua Verba servant quantitatem in præterito, quam habent in præsente ; ut, *Cla* in *Clamo* longum ; ergo et *Cla* in *Clamavi* : *Vo* in *Voco* breve, sic in *Vocavi*, &c.

2. Tria excipiuntur; *Gigno*, *Pono*, et *Possum*, quæ in præsente producta, corripiuntur in præterito, *Genui*, *Posui*, *Potui*,

3. Supina in *ATUM* ab *AVI* producunt syllabam ante *TUM*; ut, *Amo amavi amatum* ; *Clamo clamavi clamatum*, &c.

4. Supina in *ITUM* ab *IVI* producunt syllabam ante *TUM* ; *Peto petivi petitum*, *Audio audivi auditum*, &c.

5. Qua

5. Quæ ab *ivi* non veniunt, corripiunt; ut *Agnosco agnivi agnitum*, *Taceo tacui*, *tacitum* &c.

6. Supina in *UTUM* producunt; ut, *Induo indutum Solvo solutum*, &c.

De Cremento Verbi.

CAP. V.

1. CRementum *Verbi* est, cum quævis alia persona plures habet syllabas, quam secunda præsentis Indicativi activæ vocis: estque primum, vel secundum.

2. Crementum primum est, cum hæc secunda persona exceditur tantum per unicam syllabam; ut, *Amas amamus*: *audis audimus*: *loquis* (quasi a *Loquo*; nam fingendum in *Verbis* deponentibus) *loquimur*, &c.

3. Secundum est, cum exceditur per duas, tres, aut quatuor syllabas; ut, *Audis audiveram*, *audiveramus*, *audiebamini*.

4. Observa primum crementum ante adventum secundi semper esse in penultima; sc. *MA* in *amamus*; *DI* in *audimus*; sed cum accesserit secundum, migrare in antepenultimam, ut *MA* in *amabamus* primum; eadem nempe syllaba, quæ fuit in *amamus*; & *BA* secundum: &, si addatur tertia, aut quarta syllaba, ulterius adhuc sedem movere sinistram versus; ut in *amabamini*, &c.

4. Hinc excipe Verba disyllaba in præterito quartæ conjugationis; ut, *Veni venimus*; *NI* hic est secundum crementum; quia regulariter esset *Venivimus*, de quo mox.

A *in Cremento Verborum*.

A in Cremento Verborum est longum.

Ama-

Amamus, *Doceamus*, *Legamus*, *legebamus*, *Eamus*, *Eramus*, &c Sic *Amabo* tum Verbum, tum Adverbium: sed nescio, an tale sit Adverbium.

Unica Exceptio.

Primum crementum in Verbo *Do* corripitur; ut, *damus*, *dabam*, Dabo, Dare, &c. *Ba* in *Dabamus* producitur, quia est secundum crementum, &c.

E *in Cremento Verborum.*

E in cremento Verborum longum est.

Amemus, Docemus, *Legemus*, *Legebam*, *Vellemus*, *Essemus*, &c.

Exceptiones.

1. Finita in *ERAM*, *ERIM*, *ERO*, *BERIS* & *BERE* corripiuntur; ut, *Amaveram*, *docueram*; *amaverim*, *docuerim*, *amavero*, *docuero*; *amaberis* vel *amabere*. *doceberis* vel *docebere*, &c. Intellige tantum *BERIS* & *BERE* primæ & secundæ conjugationis in futuro Indicativi: nam producuntur alibi; ut, *Absorbeor absorberis* vel *bere* in præsente secundæ conjugationis: & *Inscribar inscriberis*, vel *bere* in futuro tertiæ.

1. Corripitur etiam omne præsens tertiæ conjugationis; ut, Legeris vel *legere* in præsente Indicativi: *Legere* in Imperativo: & Legere in prœsente & imperfecto Infinitivi.

3. Item primum crementum in Imperfecto Subjunctivi; ut, *Legerem Legeremus*; nempe GE, non *RE* in *Legeremus*.

4. Interdum etiam corripitur tertia pluralis perfecti Indicativi; ut, *Steterunt* & *Tulerunt* apud Virg.

Obstupui steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

I in

I *in cremento Verborum.*

I in cremento Verborum est breve.

Amavimus, Docebimus, *Legimus*, *Erimus*, *amaverimus*, &c.

Exceptiones.

1. *I* in primo cremento quartæ Conjugationis producitur ut, *Audimus*, *Venimus*, *Audirem*, *Venirem*, *Ibo*, *Irem*, &c.

2. Item in his & similibus, *Velimus*, *Simus*, *Possimus* *Possitis*, &c.

3. Item præteritum in *IVI* cujuscunque conjugationis producit *I* ante *VI*; ut, *Petivi*, *petivimus*, *audivimus*, &c.

ANNOT.

1. Verba quartæ conjugationis disyllaba in præterito; corripiunt primum crementum, nempe in præterito; ut, Veni *venimus*, *sensi sensimus*, &c. quia (ut ante dictum) hoc primum crementum est reverà secundum, licet per unicam syllabam tantum augeatur: nam Veni dicitur pro *venivi*; hinc *venimus* pro *venivimus*, secundum generalem regulam quartæ Conjugationis.

2. De RIMUS & RITIS in Subjunctivo multum à Grammaticis contenditur. Vulgo corripiuntur, *Egerimus*, *egeritis*, &c.

O *in cremento Verborum.*

O in cremento Verborum semper est longum.

Amatote, Legitote, *Estote*, &c.

U

U *in cremento Verborum.*

U in cremento Verborum ſemper breve.

1. *Volumus, Nolumus, Sumus, Poſſumus, Quæſumus.*
2. In Participiis quidem longum eſt; *Amaturus, Dicturus,* &c.

De Cremento Nominis.

CAP. VI.

1. CRementum Nominis eſt, cum Genitivus, vel quivis alius caſus, plures habet ſyllabas, quam Nominativus: eſtque primum vel ſecundum.

2. Crementum primum eſt; cum Nominativus exceditur per unicam tantum ſyllabam; ut, *Caput capitis.*

3. Secundum, cum exceditur per duas, aut forte tres; ut, *Caput capitibus, Anceps ancipitibus.*

4. Primum crementum eſt in penultima, donec accedat ſecundum; & tunc migrat in antepenultimam; ut, *Caput capitis, capitibus,* &c.

De Cremento primæ Declinationis in ſingulari.

1. Prima Declinatio in ſingulari crementum non habet; ut, *Penna pennæ,* &c. De plurali poſtea, ubi de reliquis.

De Cremento ſecundæ Declinationis.

Secunda Declinatio corripit crementum.

1. *Puer*

1. *Puer pueri*, *Vir viri*, *Satur saturi*, &c.
2. Excipe solum *Iber Iberi*.
3. Notandum eandem quantitatem manere in omnibus casibus ; ut, *Vi* in *Viri* breve, ergo in *Viro virum*, &c.

De Cremento tertiæ Declinationis.

Finita in A.

Finita in *A* corripiunt crementum.

Thema thematis, *Diadema diadematis*, &c.

Finita in C.

Halec halecis longum : sic *Melchisedec*, *decis*. Verum *Halecis* formatur ab *Halex*.

Finita in D.

David vulgo *davidis* breve : sic *Bogud bogudis*.

Finita in L.

Neutra in *AL* habent *ALIS* longum, Masculina *ALIS* breve: *ELIS* & *OLIS* longum ; *ILIS* & *ULIS* breve.

Hoc *Animal animalis*, Hic *Hannibal hannibalis* ; *Sal salis*, *Daniel danielis*, *Sol solis*, *Vigil vigilis*, *Consul consulis*, &c.

Finita in N & O.

ANIS, *ENIS*, *ONIS*, longa, *INIS* breve.

Pœan Pœanis, *Ren renis*, *Sermo sermonis*. *Carmen carminis*, *Homo hominis*, &c.

Ex-

Exceptiones.

1. *INIS* ab *IN* producitur; ut, *Delphis* vel *Delphin delphinis*; *Salamin, salaminis*, &c.

2. Finita in *ON* sunt admodum incerta: quædam crementum corripiunt; ut, *Canon canonis*, *Dæmon dæmonis*, *Memnon memnonis*, &c. alia producunt; ut, *Helicon, heliconis*, *Babylon, babylonis*, &c. De hisce consule Poëtas.

Finita in AR.

Masculina in *AR* habent *ARIS* breve, Neutra *ARIS* longum.

1. Hic *Cæsar Cæsaris*; Hoc *Calcar calcaris*, &c.
2. Excipe *Jubar*, & *Nectar*; *Jubaris*, *Nectaris* breve.
3. *Hepar*, vel *Hepas hepatis* breve.

Finita in ER.

Finita in *Er* habent *eris* breve.

1. *Carcer carceris*, *Mulier mulieris*, &c.
2. At *Vèr veris* longum.
3. Item Græca quædam; ut, *Cratèr crateris*, *Ser seris*, &c.

Finita in OR.

Finita in *Or* Masculini habent *oris* longum, Neutra *oris* breve.

1. Hic *Amor amoris*, *Timor timoris*, &c.
2. Hoc *Æquor æquoris*, *Marmor marmoris*, &c.
3. *Memor* & *Arbor* breve, *Soror* longum facit *oris*.

4. Græca

4. Græca in *OR* habent *ORIS* breve; ut, *Hector Hectoris*, *Nestor Nestoris*, &c.

Finita in UR.

Finita in *Ur* corripiunt crementum.

1. *Guttur gutturis*, *Jecur jecoris*, &c.
2. At *Fur furis* longum.

Finita in YR.

Finita in *Yr* corripiunt crementum.

Martyr vel *martur martyros*.

Finita in AS.

Finita in *As* formant *adis* breve; *atis* longum.

1. *Lampas lampadis*, *Pallas palladis*, *Vas vadis*, &c.
2. *Pietas pietatis*, *Dignitas dignitatis*, &c.
3. At *Anas anatis* breve.
4. *Mas maris* breve; *Vas vasis* longum.

Finita in ES.

Finita in *Es* corripiunt crementum.

1. *Miles militis*, *Pes pedis*, *Interpres interpretis*, *Ceres Cereris*, &c.
2. Excipe *Merces*, *locuples*, *Mansues*, & *Quies*.
3. Item Græca habentia *etis*, ut, *Magnes magnetis*, *Tapes tapetis*, *Lebes lebetis*, &c.

Finita in IS.

Finita in *Is* corripiunt crementum.

1. *Lapis lapidis*, *Sanguis sanguinis*, *Charis charitis*, &c.
2. Excipe *Dis*, *Lis*, *Glis*, *Quiris* & *Samnis*.

Finita

Finita in OS.

Finita in *OS* producunt crementum.

1. *Dos dotis*, *Os oris*, *Custos custodis*, &c.

2. Excipe *Bos*, *Compos* et *Impos*; *bovis*, &c.

Finita in US.

Finita in *US* corripiunt crementum.

Tempus temporis, *Tripus tripodis*, *Vulnus vulneris*, &c.

Exceptiones.

1. Comparativus gradus producit; ut, *Doctius doctioris*, &c.

2. Item, quæ retinent *V* in cremento; ut, *Palus paludis*, *Tellus telluris*, *Virtus virtutis*, &c.

3. At *Intercus intercutis*, *Ligus* (potius *Ligur*) *liguris*, *Pecus pecudis* corripiunt.

Finita in S præcedente consonante; ut, BS, MS, PS.

Finita in *S* præcedente consonante corripiunt crementum.

1. *Cælebs cælibis*, *Hyems*, *hyemis*, *Inops inopis*, *Auceps aucupis*, &c.

2. Excipe *Plebs*, *Cyclops*, *Hydrops*, *Gryps*, *Cercops*.

Finita in T.

Finita in *T* corripiunt crementum.

Caput capitis, *Occiput occipitis*, &c.

Finita in X *habentia gis in Genitivo.*

Finita in X corripiunt syllabam ante *Gis.*

1. *Grex gregis, Conjux conjugis, Remex remigis,* &c.
2. Excipe *Lex, Rex* et *Frux,*

Finita in AX.

Finita in *Ax* producunt crementum.

1. *Pax pacis, Fornax fornacis,* &c.
2. Excipe *Abax, Climax, Fax, Smilax,* & *Storax.*
3. Item quædam Græca; ut, *Arctophylax.*

Finita in EX.

Finita in *EX* corripiunt crementum.

1. *Nex necis, Vertex verticis,* &c.
2. Excipe *Fex, Halex,* et *Vervex,*

Finita in IX.

Finita in *IX* producunt crementum.

1. *Felix felicis, Radix radicis,* &c.
2. Excipe *Calix, Erix, Filix, Fornix, Nix, Pix, Salix, Varix, Vix.*

Finita in OX.

Finita in *OX* producunt crementum.

1. *Vox vocis, Ferox ferocis,* &c.
2. Excipe *Cappadox, Præcox,*

Finita in UX.

Finita in *UX* corripiunt crementum.

1. *Dux*

1. *Dux ducis, Crux crucis*, &c.
2. Excipe *Lux* et *Pollux*.

Annotaciuncula.

1. Paucæ restant voces præcipue in *X*, quæ regulas præcedentes non servant, cujusmodi sunt, *Atrax*, *Atax*, *Colax*, *Ponax*, *Pharnax Syphax*, &c. quæ cum semel in seculo forte non occurrunt, satius omittere, quam regulis describere existimamus.

De cremento plurali omnium declinationum

A, *E*, *O* semper longa, *I* et *V* brevia.

1. *Pennarum*, *Scholarum*, *Librorum*, *Ventorum*, *Rerum*, *dierum*. Sic *Quarum*. *Earum*, *Nobis*, *Vobis*, &c.
2. *Temporibus*, *Sermonibus*, *Fructibus*, *Portubus*, &c.

De quantitate ultimæ vocis syllabæ.

CAP. VII.

A *in fine.*

A In fine declinatum breve, non declinatum longum.

1. Declinatum. *Penna*, *tempora*, *Hectora*, &c.
1. Non declinatum. *A*, *interea*, *ultra*, *triginta*, *quadraginta*, &c. sed hæc in *ginta* interdum corripiuntur.

Exceptiones.

1. Ablativus et Imperativus semper producuntur; ut, *hac penna*, *Qua*, *Ama*, *Clama*, &c.

2. Pro-

2. Producuntur etiam Græca in Vocativo a Nominativo in AS; ut, *Æneas Ænea*, *Thomas Thoma*.

3. *Eia*, *Ita*, *Quia* et *Puta* pro *Videlicet* corripiuntur.

4. *Antea*, *Postea*, *Contra*, *Ultra* interdum corripiuntur.

E *in fine*.

E in fine breve est.

Mare, *Mille*, *docere*, *Scribe*, *Ante*, *Mane*, *Nempe*, *Rite*, &c.

Exceptiones.

1. *E* in prima et quinta declinatione producuntur; ut, *Penelope*, *Grammatice*, *Fame* (quia olim fuit quintæ) *Die* cum suis; ut, *Hodie*, *Pridie*, &c.

2. Item indeclinabilia; ut, *Cete*, *Tempe*, &c.

3. Item Monosyllaba, *Me*, *te*, *se*, *Ne*, &c.

4. At voces, quas Encliticas appellant, breves sunt, sc. *Ne*, *Que*, *Ve*; ut, *Illene*, *dixitque Legitve*.

5. Corripiuntur etiam hæ syllabicæ adjectiones, *Ce*, *Pte*; ut, *Hujusce*, *Meapte*.

6. Producuntur Adverbia ab Adjectivis secundæ declinationis deducta; ut, *Docte*, *Scite*, *doctissime*, *eggregie*, *valde* pro *valide*, *Æque*, &c.

7. At *Bene*, *Male*, *Mage*, *Superne* et *Inferne* corripiuntur.

8. *Fere*, *Ferme*, et *Obe* producuntur.

9. Item secunda singularis Imperativi secundæ conjugationis; ut, *Doce*, *Mane*, *Sede*, &c. At *Cave* vulgo corripitur, et interdum alia.

10. Postremò Vocativus Græcorum a Nominativo in *es* longus est; ut, *Anchises Anchise*, *Ulysses*, *Ulysse*, *&c.* Verum quæ sunt tertiæ declinationis, interdum corripiuntur; ut, *Palamedes Palamede*, *&c.*

I *in*

I *in fine.*

I in fine longum eſt.

Libri, Patri, Vidi, Audivi, Fui, &c.

Exceptiones.

1. *Mihi, tibi, ſibi, cui, ibi, ubi, Niſi, quaſi,* dubia ſunt.

2. Vocativus græcus brevis eſt; ut *Paris pari, Alexis Alexi, &c.*

3. Item Dativus; ut *Pallas, palladi, &c.* Excipe, ubi contrahitur ab *ëi*; ut *Demoſthenes Demoſthenëi,* Demoſtheni.

4. Brevia etiam ſunt indeclinabilia; ut, *Gummi, Synapi, &c.*

O *in fine.*

O in fine eſt anceps.

Homo, Virgo, Amo, Volo, Quando, Ergo, &c.

Exceptiones.

1. Dativus et Ablativus producuntur; ut, *Libro, Vento, Domino, &c.*

2. Producuntur etiam Adverbia à Nominibus derivata; ut, *Tanto, Quanto,* Multo, *&c.*

4. At *Cito, Crebro, mutuo, ſedulo, ſero dubia ſunt.*

5. *Modo* pro *Solum* breve, *Ergo* pro *Cauſâ* longum.

6. Monoſyllaba longa ſunt; ut, Do, *Sto, O, Pro, &c.*

7. Item Græca, quæ per *O magnum* ſeu *O mega* ſcribuntur; ut, *Dido, Echo, Androgeo.*

8. Gerundia interdum corripiuntur; licet ſint revera Dativi vel Ablativi caſus; ut *Amando, Legendo, &c.*

U *in fine*.

U in fine longum.

Fructu, Genu, dictu, diu, noctu. &c.

Y *in fine*.

Y in fine breve.

Moly, *Tiphy*, &c.

B *in fine*.

B in fine breve.

Ab, *Ob*, *Sub*, &c. Excipe *Job*, *Jacob*; et similia.

C *in fine*.

C in fine longum.

1. *Ac*, *Hoc*, *Sic*, *dic*, &c.
2. *Nec* & *Donec* corripiuntur. *Hic* pronomen anceps. Quidam addunt *Fac*.

D *in fine*.

D in fine breve.

1. *Ad*, *Apud*, *Sed*, *Illud*, *Id*, &c.
2. *David*, *Bogud* & similia dubia sunt.

L *in fine*.

L in fine longum.

1. *Animal*, *Hannibal*, *Mel*, *Nihil*, *Pol*, &c.
2. Excipe *Sol*, *Sal*, *Nil*.
3. Item Hebræa; ut, *Daniel*, *Michael*, &c.

M *in fine*.

M in fine breve.

2. *Militum*, &c. Sed de hoc postea, cum de Eclipsi agetur.

2. In compositione est semper breve; ut, *Circumeo*, *Circumago*; de quo etiam postea.

N *in fine.*

N in fine longum.

Non, *Sin*, *En*, *Ren*, &c.

Exceptiones.

1. *An*, *In*, Dein, Proin, *Forsan*, *Forsitan*, *Tamen*, corripiuntur.

2. Item, *Viden*, *Nostin*, *Egon*, *Men*, & similia.

3. Item, finita in *En* habentia *INIS* in Genitivo; ut, *Carmen carminis*, *Pecten pectinis*, &c.

4. Item, finita in *ON* secundæ Declinationis; ut, *Ilion Ilii*, *Pylon Pyli*, &c.

5. Item, Accusativus Græcus, sive primæ, sive tertiæ Declinationis, à Nominativo brevi; ut, *Maia Maian*; *Alexis Alexin*, &c. *Æneas Ænean* longum; quia *AS* in fine longum.

6. Item Dativus pluralis *Arcasin* pro *Arcadibus*, &c.

R *in fine.*

R in fine breve.

Cæsar, *Pater*, *Levir*, *Soror*, *Guttur*, Datur, *Ter*, *Per*, &c.

Exceptiones.

1. *Cur*, *Fac*, *Fur*, *Hir*, *Lar*, *Ver*, *Nar*, *Par*, *Impar*, *Dispar*, &c. producuntur: & aliquando *Vir* & *Cor*.

2. Item Græca, quæ habent *ERIS* in Genitivo; ut, *Aër*, *Æther*, *Crater*, *Charaćter*, &c.

AS

AS *in fine.*

AS in fine longum.

Pietas, *Amas*, *Eras*, *foras*, &c.

Exceptiones.

1. Græca in *AS* formantia *ADIS* corripiuntur; *Arcas arcadis*, *Lampas lampadis*, &c. His addunt *Anas*.

2. Item Accusativus pluralis tertiæ Declinationis; ut, *Arcadas*, *Troas*, &c.

ES *in fine.*

ES in fine longum.

Anchises, *Nubes*, *Dies*, *Anies*, Doces, *Quoties*, *Octies*, &c.

Exceptiones.

1. *Es* à *sum* breve, ab *Edo* longum.

2. Item *Penes* Præpositio corripitur.

3. Item neutra in *ES*; ut, *Hippomanes*, *Cacoethes*, &c.

4. Item Nominativus pluralis Græcorum crescentium; ut, *Amazon amazones*, *Arcas arcades*, *Aspis*, *aspides*: sed non in Accusativo; hos *Arcades*.

5. Brevis etiam est quilibet Nominativus singularis, ubi penultima Genitivi crescentis corripitur; ut, *Miles militis*, *Obses obsidis*, *Tudes tuditis*, &c.

6. At *Abies*, *Aries*, *Ceres*, *Paries*, & *Pes* producuntur.

IS *in fine.*

IS *in fine breve.*

Apis, *Lapis*, *Patris*, *Legis*, *Auditis*, *Satis*, &c.

Exceptiones.

1. *Is* in plurali numero Nominum ubique longum est; ut, *Pennis*, *Ventis*, *Nobis*, *Vobis*, *Illis*, *Omnis*, *Urbis*, *Quis*, pro *Omneis*, *Urbeis*, *Queis*.

2. Item

2. Item, Nomina habentia *itis* longum; ut, *Dis*, *Lis*, *Samnis*, *&c.*

3. Item secunda persona singularis, cujus pluralis habet *itis* longum; ut, *Audis*, *Is*, *Sis*, *Velis*, &c.

4. Item *Vis* & Nomen & Verbum.

5. *Foris* & *Gratis* interdum producuntur.

OS *in fine*.

OS in fine longum.

Mos, *Ventos*, *Os oris*, *&c.*

Exceptiones.

1. *Compos*, *Impos*, & *os ossis* breves.

2. Item, Græca, quæ scribuntur per *Oparvum*, seu *Omicron*; ut, *Synodos*, *Arctos*, *Chaos*, *Melos*, *Pallados*, &c.

US *in fine*.

US in fine breve.

Ventus, *Tempus*, *Melius*, Pejus, Amamus, Damus, *&c.*

Exceptiones.

1. Excipe Genitivum singularem, Nominativum, Accusativum & Vocativum plurales quartæ Declinationis; ut, hujus, hi, hos, & o *fructus*, *metus*, *&c.*

2. Item omnia Nomina, quæ retinent *V* in cremento Genitivi; ut, *Plus pluris*, *Sus suis*, *Grus gruis*, *Tellus telluris*, *Salus salutis*, *Opus opuntis*, *&c.*

3. Item Genitivus tertiæ; ut, Dido *Didus*, *Echo*, *Echus*.

YS *in fine*.

YS in fine brevis.

Chelys, *Capys*, &c. Excipe *Tys ynos*, *Gortys gortynos*.

T in fine.

T in fine breve.

Caput, *Amat*, Dat, *Ut*, *Sicut*, &c.

1. Excipe personas contractas; ut, *Format* pro *formavit*; *It*, pro *iit*, & *iit*, pro *ivit*, &c.

2. *T* in fine Verborum sæpe producitur, ubi nulla est vocis contractio; præcipue apud *Enn*.

Observatio de contractione vocum.

1. Omnis syllaba ex duabus conflata est longa; ut, *Ve* in *Vemens* pro *Vehemens*: *Mi* pro *mihi*, *Nil* pro *nihil*, &c.

2. Atque hinc est, quod *bi* in *Tibicen* sit longa, & *bi* in *Tubicen* brevis; quia *Tibicen* componitur ex *Tibia* & *Cano*, & *Tubicen* ex *Tuba* & *Cano*; & *Tibia* contrahitur in duas syllabas; ubi nulla est contractio in *Tuba*.

De Quantitate Derivativorum.

CAP. VIII.

DErivativum retinet plerunque quantitatem primitivi.

1. *Orator*, *Oratio*, *Orandus*, *Oraturus*, &c. primam producunt, quia *Oro* producit.

2. Sic *Animosus*, *Animatus*, *Animandus*, &c. primas duas corripiunt, quia *Animus* corripit. Item *Virgineus*, *Sanguineus*, antepenultimam habent brevem, quia *Virgo*, & *Sanguis*, corripiunt crementum in Genitivo.

3. Pariter *Movebam*, *movebo*, *moveam*, *moverem*, *movere*, *movens*, *movendum*, &c. corripiunt primam syllabam, quia *Moveo* corripit.

4. Et *Moveram*, *moverim*, *movissem*, *movero*, *movisse*, producunt primam, quia *Movi*, (ut dictum de Verbis disyllabis in Præterito) producit.

5. Sic

5. Sic *Motus, a, um*; *moturus, motus, us, al, motrix, mo-gio, mobilis*, & si qua alia, primam habent longam, sicuti *motum* supinum disyllabum.

Exceptiones.

Quædam derivativa à Primitivis longis corripiuntur.

1. Ut, *Dicax*, à *Dico*, *Dux ducis* à *duco*, *Lucerna* à *luceo*, *Fides* à fido, *Sagax* à *sagio*, *Sopor* à *sopio*, *Lotium* à *lotum*, *Mamilla* à *mamma*, *Natare* à Supino *Natu*, unde *Enato* penultimâ brevi, *Sigillum* à *signum*.

2. Quædam derivata à Primitivis brevibus producuntur.

3. Ut, *Sedes* à *sedeo*, *Macero*, à *macer*, *Tegula* à *tego*, *Lex legis* à *lego*, *Rex regis* & *regula* à *rego*, *Fomes*, & *fomentum* à *foveo*; *Vox vocis*, & *vociferor* à *voco*; *Humor*, & *humanus* ab *humus*; *Nonus* à *novem*, *Denus* à *decem*; & sine dubio plura reperies.

Annotatiuncula.

Non raro dubitatur, utra vox sit Primitiva, utra derivativa; e. g. num, *Dux* à *duco*, an *duco* à *dux* derivetur. Per nos utrumlibet asseras: vel neutrum. Utraque sit primitiva. Vide, quæ diximus de hisce in prima parte.

De Quantitate Compositorum.

CAP. IX.

Compositum plerunque retinet quantitatem simplicis, quanvis Vocalis vel Diphthongus mutetur.

1. Ut, *Probus*, *Potens*, *Amo*, *Lego* corripiunt priorem syllabam; ergo eadem syllaba in *Improbus*, *Impotens*, *Adamo*, *Perlego* corripitur.

2. Item

2. Item *Clarus*, *Sanus*, *Pono*, *Spiro* producunt priorem ergo et in his, *Preclarus*, *Insanus*, *Compono*, *Respiro*, producitur eadem syllaba ; nempe media.

3. Idem fit, quanvis vocalis, aut Dipthongus mutetur, ut, Ago, *Cado* corripiunt priorem ; ergo et in his *Adigo*, *Decido*.

4. Item *Lædo* & *Cædo* producunt priorem ; ergo & in his *Illido*, *Occido* producitur penultima.

Exceptiones.

1. Quædam Composita a simplicibus longis corripiuntur.

2. Ut, *Semisopitus* breve, *So* in *Sopio* longum : *nu* in *Innuba* et *Pronuba* breve ; *Nubo* longum ; at in *Connubium* anceps : *Je* in *Dejerat*, et *Pejerat* breve, *ju* in *juro* longum.

3. Et contra, quædam composita producuntur a Simplicibus brevibus ; ut, *Ambitus* Participium producit penultimam, quanvis *i* in *itum* sit breve : et *Mi* in *Comitia* est anceps : *Ambitus* quidem Nomen regulam servat. *Fi* in *Fides* breve, sic *fi* in *Perfidus*, at longum in *Infidus*.

Ulterior Compositorum quantitatis descriptio.

1. Omne Compositum fit ex duabus vocibus, quarum prior desinit vel in vocalem, vel consonantem ; ut, *Omnipotens*, *juris Peritus* ; *Omni* est prior vox, et desinit in Vocalem : *juris* est prior vox definens in Consonantem.

2. Hic etiam intelligenda sunt Composita ex Voce et syllabica adjectione ; ut, *Suapte*, *Memet*, &c.

3. Si Compositum desinat in Consonantem ; vel illa Consonans producitur positione, ut *ris* in *jurisperitus* ; vel servat

servat regulas de fine Dictionum ; ut *Obeo*, *Superesse* ; in his *Ob* et *Per* brevia sunt ; quia *B* et *R* in fine corripiuntur.

3. Hic igitur Regulas tantum trademus (nec promitto prorsus esse infallibiles) de Compositis, quorum prior dictio desinit in Vocales : nempe. *A*, *E*, *I*, *O*, *V*, *Y* ; exclusis etiam Præpositionibus, de quibus specialis dabitur Regula.

De quantitate literæ A *finientis priorem Dictionem in Compositione.*

1. *A* producitur ; ut, *Quare*, *Quatenus*, *Quapropter*, &c.
2. Quædam excipiuntur ; ut, *Hexameter*, *Catapulta*.

De Quantitate literæ E *finientis priorem dictionem in Compositione.*

1. *E* corripitur ; *Nefas*, *Nefandus*, *Nefarius*, *Tredecim*, *Trecenti* ; *Nequeo*, *Neque* ; *Valedico*, *Madefacio*, *Me* in *Tremefacio*, et quædam alia.

2, Excipuntur *Nequam*, *Nequitia*, *Nequaquam*, *Nequicquam*, *Nequando*, *Memet*, *Mecum*; *secum*, *Tecum*, *Sedecim*, *Veneficus*, *Videlicet*.

De Quantetate literæ I *finientis priorem Dictionem in Compositione.*

I breve ; *Biceps*, *Triceps*, *Agricola*, *Omnipotens*, *Totidem*, &c.

Exceptiones.

1. Excipe primo, ubi I variatur ; nempe ubi est I non ratione compositionis, sed ratione Casus seu Constructionis ; ut, *Quivis*, *Qualicunque*, *Quantilibet*, &c. Quia ubi Constructio requirit, dicimus *Cujusvis*, *Quemvis*, *Quovis*, &c.

2. Secun-

2. Secundo, ubi quæ componuntur, separatim seu simpliciter efferri possunt; ut *Parvipendo*, *Magnifacio*, &c. Quin licet scribas *Parvi pendo*, &c. Sed hoc referri potest ad præcedens.

3. Tertio, excipe ubi illud *I* contrahitur; ut *Tibicen* ex *Tibia* et *Cano*; de quo ante. Sic *Biga*, *Quadriga*, *Pridie*, *Postridie*, *Biduum*, *Triduum*, *Meridies*. Sed fateor has exceptiones esse admodum incertas; quia dubitamus sæpe quæ contrahantur, quæ non: de quibusdam allatis dubitari potest.

4. Hæc etiam longa sunt, *Triceni*, *Tricesimus*, *Nimirum*, *Ibidem*, *Ubique*, *Utrobique*, *Ubivis*.

5. *Ti* in *Quotidie* anceps est.

6. *Matricida*, et *Patricida* producuntur interdum.

7. *I* in *Idem* in Neutro breve, Masculino longum.

De Omniscius.

1. Si Analogiam cum aliis vocibus spectes, Ni in *Omniscius* longum est per Positionem æquè ac *Re* in *Respuo*, ac *Respondeo*. Vide, quæ diximus de Positione.

2. Verum, cum nulla, quoad sciam, apud Poetas latinos de hac voce extet autoritas, vel corripi, vel produci per nos licebit.

Improbe, te fallis, si credas facta nefanda
Omniscium latitare DEUM, qui cuncta tuetur.

De quantitate literæ O finientis priorem dictionem in Compositione.

1. *O* longum; ut, *Alioqui*, *Introduco*, *Quandoque*, *Quandocunque*, *Utrobique*, &c.

2. Excipe *Hodie*, *Quandoquidem*, *Quoque* vocem indeclinabilem.

3. Item Composita ex duobus Nominibus; ut *Sacrosanctus Timotheus*.

De

De quantitate literæ U finientis priorem dictionem in compositione.

1. *U* breve ; ut, *Ducenti*, *Quadrupes*, *Carnifex*, &c.

2. Hæc & similia dubia habentur, *Genuflecto*, *Usuvenit*, &c. Sed satius est producere, quum sint Ablativi Casus.

De quantitate literæ Y finientis priorem in Compositione.

Y breve ; ut, *Polysyllaba*, *Polygamia*, &c.

De quantitate Præpositionum in Compositione.

1. Præpositio retinet eandem quantitatem in Compositione, quam habet extra compositionem,

2. *A*, *E*, *De* longæ sunt per regulas supra traditas ; ergo & in his, *Amoveo*, *Evoco*, *Deduco*, &c.

3. Item, *Ab*, *Ad*, *Ante* breves ; ergo & hic, *Abeo*, *Adigo*, *Antecello*, &c. nisi impediat Positio ; ut, *Abduco*, *Adjicio*, *&c.* Et contra forte longa syllaba corripietur per aliam regulam ; ut *Deamo*, *Deero*, *&c.* quia Vocalis ante Vocalem corripitur, ut dictum.

De PRO in Compositione.

Pro longum est ; ut, *Produco*, *Profero*, *Prosum*, *&c.*

Exceptiones.

Corripias *Pronepos*, *Profugat*, *Profugit*, *Proficiscor*,
Hisce *Profecto*, *Profectus*, junge *Procella*, *Procella*,
Atque *Profana*, *Professa*, *Profunda*, *Profesta*, *Profari* :
Sed varians *Procuro*, *Propino*, *Propello*, *Profundo*.
His *Propago propagas* cum *Propagine* junges,
Est *Pro* breve in Græcis *Prologusque*, *Prophetaque* testes.

De

De Re in Compositione.

1. *Re* breve; ut, *Refero, Reduco, Redeo, &c.*

2. Excipe, ubi componitur ex Nomine *Re* à *Res*; ut in his: *Quid tuâ refert? Meâ, nil refert. Patris refert, &c.*

3. Item ante *J* Consonans; ut, *Rejicio.* Verum Poëtæ corripiunt delendo *J*, *Reïcit*; pro *Rejicit.* Sic *Ab* in *Abjicit*, *Abicit*, *&c.* Quid enim non faciunt Poëtæ metri gratiâ? Addunt, demunt & mutant literas, & syllabas; ut, *Rettulit*, pro *Retulit*; *Relligio* pro *Religio*, *Dicier* pro *dici.* *Deum* pro *Deorum*, *&c.* de quibus alibi.

De CON & CIRCUM in Compositione.

Con & *Circum* breves; *Comedo*; *Circumeo*, *Circumago.*

De DI & SE in Compositione.

Di & *Se* longæ; ut *Diduco*, *Sepono*, &c.
Excipe *Disertus* & *dirimo.*

Observatiuncula.

1. Quandocunque aufertur litera in derivatione, aut compositione, syllaba, unde aufertur, brevis est; ut, *Omitto*, pro *obmitto*; *Disertus* pro *dissertus.* Sic, *Mamilla*, *Sigillum*, *Curulis* primas habent breves à *Mamma*, *Signum*, *Currus.*

2. Nulla nobis nunc occurit Exceptio.

Regula omnium longe generalissima, & certissima.

Ultima syllaba cujuslibet Versus est Anceps.

Nemo errare potest in ultima syllaba Versus.

Post-

Postscriptum.

1. Syllaba, cujus quantitas ex Præcedentibus Regulis non liquet, ex probato aliquo Authore petenda est; e. g. Si dubites, quanta sit *Cu* in *Cubo*, consule Virgilium,

Tityre tu patulæ recubans sub tegmine fagi.

2. Et quoniam sæpe nulla nobis occurrit Authoritas, ideoque comparati sunt libri, qui cujusvis fere vocis quantitatem exhibeant, qualis est *Smetii* Prosodia, liber in hunc finem utilissimus.

De Carmine.

1. Carmen, seu Versus est oratio certis mensuris restricta; fitque ex pedibus, pedes ex syllabis.

2. Pes constat ex duabus, tribus, aut quatuor syllabis.

3. Communiores pedes sunt sequentes novem; sed duo postremi non sunt pedes simplices, sed compositi ex aliis, ut intuenti patet.

Pyrrhichius habet duas breves,	ᴗ ᴗ	*Deus.*
Spondeus duas longas,	– –	*Essent.*
Jambus brevem & longam,	ᴗ –	*Dabunt.*
Trochæus longam & brevem,	– ᴗ	*Stare.*
Dactylus longam, & duas breves,	– ᴗ ᴗ	*Carmine.*
Anapæstus duas breves & longam,	ᴗ ᴗ –	*Domino.*
Tribrachys tres breves,	ᴗ ᴗ ᴗ	*Canite.*
Proceleusmaticus quatuor breves,	ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ	*Celeriter*
Choriambus longam, duas breves & longã,	– ᴗ ᴗ –	*Historiæ.*

Iidem pedes metricè descripti.

Pyrrhichius geminis brevibus fluit, & salit acer.
Spondeum longis liquet & constare duabus.
Syllaba longa brevi subjecta vocatur *Jambus.*
Quod si longa brevem præcedat, habeto *Trochæum.*
Dactylus ingreditur longâ brevibusque duabus.
At geminis fertur brevibus, longaque *Anapæstus.*
Tres brevians *Tribrachys* rapido volat ocyor euro.
Vult *Proceleusmaticus* brevibus constare quaternis.
Longa duæque breves, & longa creant *Choriambum.*

ANNOT.

1. Complures alii sunt pedes, tribus, quatuor, quinque, aut etiam sex syllabis constantes; ut, *Molossus* tres habens longas; ut, *Currentes*: *Bacchius* brevem & duas longas; ut, *Gubernans*: *Palimbacchius* duas longas & brevem; ut, *Percussus*: *Amphimacer*, longam, brevem & longam; ut, *Cogitans*: *Dispondeus* quatuor longas; ut, *Interrumpens*, &c. Quid pluribus? Longum esset omnes centum & viginti quatuor, quos habet Alstedius, hic recensere. Cui usui excogitata sunt tot barbara Vocabula? *Anapæstolatius*, *Latiantidactylus*, *Cretioscholius*, *Scholiobacchius*, *Bacchiocreticus*, *Latiocanius*, *Heghmocreticus*, *Periambodes*, *Probrachys*, *Sympletus*, *Doriscus*, &c.

2. Præterea conatur Alstedius horum omnium reddere Etymologiam: sed frustra; hæret enim in ipso aditu, dubitans, quæ sit *Pyrrhichii*. Longe fallor, ni prius integram Grammaticam memoriæ mandaris, quam sola hæc Vocabula una cum significatione, & Etymologia: Et sine omni dubio facilius retinueris.

De

De Carmine Adonico.

Carmen Adonicum constat dactylo & spondeo.

Gaudia pelle. Pelle timorem. Nec dolor adsit.

De hoc carminis genere postea dicetur : hic utpote facillimum primum tradidimus.

De Hexametro.

Carmen Hexametrum constat sex pedibus ; primis quatuor Dactylis vel *Spondeis*; quinto Dactylo, sexto Spondeo.

Arma virumque cano Troiæ qui primus ab oris, Virg.

Scande, *Armavi, rumqueca, notroi, aqui, primusab, oris.*

ANNOT.

1. Alios etiam pedes interdum reperies ; ut apud Virgilium in primo loco est Anapæstus.

Fluviorum Rex Eridanus camposque per omnes.

2. Et sæpe in quinto loco ponitur Spondeus ; præsertim, si de re tristi fiat sermo ; ut apud Buch. Ps. 137.

Diripite ex imis evertite fundamentis.

De Pentametro.

1. Pentametrum constat quinque pedibus ; primis duobus dactylis, vel spondeis ; tertio spondeo, quarto, & quinto Anapæstis.

Hei mihi, quod Domino non licet ire tuo, Ovid.

Scande, *Heimihi, quoddomi, nonon, liceti, retuo.*

Aliter scandunt.

2. Post duos pedes faciunt Cæsuram, seu unicam syllabam ; deinde duos dactylos cum alia Cæsura, Sic.

Heimihi, quoddomi, no, nonlicet, iretu, o.

De Cæsura.

1. Cæsura est syllaba ex præcedente voce post aliquem pedem remanens sequenti pedi inter scandendum jungenda; ut *tus*, *um*, *li*, *tus* in hoc Versu.

Ille latus niveum molli fultus Hyacintho.
Illela, tusnive, ummol, liful, tusHya, cintho.

2. Atque diligenter notandum hanc syllabam, licet naturâ, vel usu breven, sæpe tamen produci per Cæsuram quia cœditur, seu scinditur ab una voce, & alii adjungitur ut, *bus* in *Pectoribus*, & *Mor* in *Amor* apud. Virg.

Pectoribus inhians spirantia consulit exta.
Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

De Eclipsi.

1. Eclipsis est ablatio literæ *M* cum vocali præcedente quoties dictio aliqua in eam desinit, & sequens a vocali, aut diphthongo incipit; ut, *Utendum est*; scande, *Utend'est*. *Multum ille*; scande, *Mult'il*.

Utendum est ætate: cito pede labitur ætas.
Littora multum ille & terris jactatus, & alto.

2. *M* cum vocali præcedente interdum aufertur a fine versus, cum sequens a vocali incipit, ut apud Virg.

Jactemur, doceas ignari hominumque locorumque,
Erramus. ——————— Scande, *qu'erra* ———

3. M non ablatum corripitur, ut apud Enn. *tum* in *Militum*.

Insignita fere sunt millia militum octo.

De Synalæpha.

Synalœpha vel fit in eadem, vel in diversis dictionibus.

De synalæpha in diversis dictionibus.

1. Synalœpha est ablatio vocalis ante vocalem, quoties dictio

dictio in vocalem aut diphthongum desinit, et sequens ab iis incipit; ut, *Vita est*, *Vit'est*; *Vive hodie*, *Viv'hodie*: ut in hoc Pentametro.

Sera nimis vita est crastina, vive hodie.

2. Interdum aufertur a fine Versus, cum sequens a vocali incipit.

Et magnos membrorum artus, magna ossa, lacertosque
Exuit; scande *quexuit*. Virg.

Exceptiones.

1. Vocalis auferri non solet ante *O*, *Heu*, *Ah*, *Proh*, & similia.

O Pater, o hominum, Divumque, æterna potestas, Virg.
Heu ubi pacta fides, ubi quæ jurare solebas, Ovid.

2. His addas *Io*, ut apud Ovid.

Et bis Io Arethusa Io Arethusa vocavit.

3. Interdum in aliis vocibus vocalem non auferri reperies; ut in *Pecori* apud Virg.

Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

4. Atque hic notandum hanc vocalem aut diphthongum non ablatam sæpe corripi, licet sua natura sit longa; ut *Qui*, et *la* in *Insulæ* in hisce Versibus Virgilianis.

Credimus, an, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.
Nunc magno nobis sunt insulæ ore canenda.

De Synalæpha in eadem dictione; quæ vulgo Synæresis, *aut* Crasis *dicitur.*

1. Synalœpha in eadem dictione, est ablatio vocalis ante vocalem aut saltem contractio duarum vocalium in unam syllabam; ut *Dëinde*, *Dinde*; vel (ut alii volunt) *Deinde* per diphthongum ei. Sic *Alvearia* apud Virg, scanditur *Alvaria*.

Seu lento fuerint alvearia vimine texta.

2. Sic *Omnia* apud eundem contrahitur in *Omna* in fine Versûs, ut fiat Spondeus.

Bis patriæ cecidere manus, quin protinus omnia.

Notan-

Notandum tamen non omnibus, & ubique licere voces contrahere. Nonnullæ quidem sunt, quæ fere semper ab omnibus contrahuntur, quas in his Versibus (si scandas) contrahendas videbis.

Omnibus ista licent *Huic*, *Cui*, *Dii*, *Diis*, quoque *Debinc*, *Dein*, *Proin*, *Deest*, *Semianimis*, *Prout*, *Deorsum*, *Prehendere*, *Seorsum*.

Sic *Ii*, sic *Iidem*. Licet his conformia jungi.

4. *Junge*, quæ sub his comprehenduntur; ut, *Dein Deinde*, *Deinceps*: Sub *Deest Deeram*, *Deero*, &c. Sub *Cui Cuique*, *Cuidam*, &c. Sic *Antehac Antac*, *Anteit Antit*, &c.

De Diæresi.

1. Diæresis est solutio, seu divisio unius syllabæ in duas; ut, *Sylva sylüa*: *Solvit soluit*. *Evolvisse* in hoc Versu scandendum *evoluisse*.

Debuerant fusos evolvisse suos.

2. Huc reducantur hæc, & similia, *Jacobus*, *Joannes*, quæ vulgo per tres syllabas efferuntur, quum tamen quatuor constent, *I-acobus*, *I-oannes*.

3. Præcipue vero Saluziferum illud Nomen *Jesus* duabus syllabis vulgo prolatum, tribus constare debet.

ADMONITIO.

Qui hactenus tertiam partem non intelligit, *Ne Plus Ultra*.

De vitiis, & virtutibus Hexametri, & Pentametri.

Longum esset omnia Versuum vitia hic recensere: pauca tantum attingemus.

Vitia Hexametri.

1. Hexametrum bonum non est, cujus voces inter scandendum non rumpuntur; ut in hoc versu.

Urbem fortem nuper cepit fortior hostis.

2. Nec

2. Nec, quod in fine multas habet voces disyllabas; ut,

Semper ut inducar blandos offert mihi vultus; Tibul.

3. Nec, quod rhythmice finit, vulgo Carmen Leoninum appellatum.

I nunc & Verbis, virtutem illude superbis, Virg.

Si Troia fatis aliquid restare putatis, Ovid,

4. Nec, cujus ultima vox est monosyllaba; ut apud *Virg.* & *Hor.*

Tum pietate gravem, ac meritis si forte virum quem.

Primum nam inquiram quid sit furere hoc si erit in te.

5. Non tamen omnia, quæ in fine habent voces disyllabas; ut,

Semiputata tibi frondosa vitis in ulmo est. Virg.

6. Nec bonum est, quod multas, & duras habet elisiones, seu hiatus; &, quo plures, eo pejus habetur.

Troia, nefas, commune sepulchrum Europæ, Asiæque.

Illam ancillam ego amo ante alias, atq; ipsi ero amandus.

Monstrum horrendum, ingens, avidum Orco, Hecate atq; Erebo ortum.

7. Nec bonum est, quod vel unicam habet elisionem, si modo sit in initio aut fine; ut apud *Hor.*

Nam ut ferula cædas meritum majora subire.

Loripidem rectus derideas Æthiopem albus.

8. Multa alia sunt vitia, quæ facile discernas, licet proprio nomine careant, ut in secundo pede hujus versus.

Sardanapalus se vitio fœdaverat omni.

9. Viden secundum pedem ita proruere, ut ægre se elevet. Sic emenda,

Sardanapalus erat vitium proclivis in omne.

Virtutes Hexametri.

1. Etsi in primis quatuor locis vel Dactylos, vel Spondeos pro tuo Arbitrio locare licet, vulgo tamen, vel pares, vel plures Dactyli esse solent; ut apud *Virg.*

Infandum Regina jubes renovare dolorem.

Tityre tu patula recubans sub tegmine fagi.

2. In materia quidem gravi & lenta plures esse solent Spondei; ut,

Illi sedato respondit corde latinus. Virg.

3. Interdum ipse vocum sonus rem quasi præ oculis exponit; ut patet ex Virgilo describente Cyclopes fulmina Jovi in monte Ætna fabricantes.

Illi inter sese magnâ vi brachia tollunt.

4. At in materia celeri pluribus uti oportet dactylis; quod factum vides à Virgilio equi celeritatem depingente

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.

Vitia Pentametri.

1. Pentametrum bonum non est, quod Cæsuram habet in initio vocis;

Hæc quoque nostra sententia mentis erat; Diomed.

2. Nec, quod multas habet elisiones; ut,

Troia virum, & virtutum omnium acerba cinis. Catul.

Quam modo, qui me unum atq; unicum amicum habuit.

3. De cæteris ex istis conjecturam facias.

De paucis aliis Versuum generibus; ac primo de sex parvis, qui Hexametri Partes *vulgo dicuntur.*

Tria autem sunt, quæ ab Hexametro incipiunt; & tria finiunt.

Primum genus, seu Versus Archilochius.

Primum genus constat duobus dactylis & Cæsura.

Pulvis & umbra sumus. Hor. lib. 4. Od. 7.

Secundum genus, seu Versus Alcmanius.

Secundum genus constat tribus dactylis, & Cæsura.

Munera, lætitiamque Dei. Virg. 1. Æn.

Tertium

Tertium Genus.

Tertium Genus constat quatuor primis pedibus Hexametri, sed ultimo semper Dactylo.

Luminibusque prior rediit vigor, Boëth.

Quartum Genus, seu Versus Pherecratius.

Quartum Genus constat Spondeo, Dactylo, & Spondeo.

Nigris æquora ventis. Hor. Od. 5.

Quintũ genus, seu Versus Dactylicus Tetrameter.

Quintum genus constat quatuor postremis pedibus Hexametri. *O fortes, pejoraque passi.* Hor. Od. 7.

Sextum genus, seu Versus Adonicus.

Sextum genus constat Dactylo & Spondeo; ut ante dictum.

Pangite laudes *Omnipotenti.*
Namque gubernat *Omnia nutu.*

De Versibus Choriambicis.

Primum genus, seu Versus Glyconicus.

Primum genus constat Spondeo, Choriambo, & Jambo; vel Spondeo & duobus Dactylis.

Illi mors gravis incubat. Sen.

Secundum genus.

Secundum genus constat Spondeo, duobus Choriambis, & Cæsura.

O quam glorifica luce coruscas, Boëth.

Tertium genus seu Versus Asclepiadeus.

Tertium genus constat Spondeo, duobus Choriambis, & Jambo; vel, Spondeo, Dactylo, Cæsurâ & duobus Dactylis.

Mecœnas atavis edite regibus. Hor. Od. 1.

Quartum genus.

Quartũ genus constat spondeo, tribus choriambis, & Jambo.

Seu plures hyemes, seu tribuit Jupiter ultimam, Hor.

Versus Hendecasyllabi.

Primum genus, seu Versus sapphicus.

Primum genus constat Trochæo, Spondeo, Dactylo, & duobus trochæis.

Mens Deo laudes cane; redde grates. Buch.. Ps. 103.

Tribus Saphicis subjungi solet Adonicus, ut ibidem videre est.

Secundum genus, seu Versus Phaleucius.

Secundum genus constat spondeo dactylo, & tribus trocheis

Vos hinc interea valete, abite Catul.

Tertium genus, seu Versus Alcaicus.

Tertium genus constat duobus Jambis, Cæsura, & duobus dactylis.

Vides, ut alta stet nive candidum. Hor.

Versus Anapœstici.

Primum genus.

Primum genus constat duobus pedibus, Anapæstis, Dactylis vel Spondeis pro arbitrio: nam hi tres pedes eadem continent tempora.

Deflete virum,
Quo non alius
Potuit citius
Discere causas;
Unâ tantum
Parte auditâ,
Sæpe & neutra.
Ser. in mortem Claudii.

Secundum genus.

Secundum genus constat quatuor pedibus, Anapæstis, dactylis vel Spondeis.

Quanti casus humana rotant?
Minus in parvis Fortuna furit. Sen.

Ver-

Versus Archilochii.

Primum genus.

Primum genus constat quatuor primis Hexametri pedibus, sed ultimo semper dactylo, & tribus trochæis. Hor. lib. 1. Od. 4.

Solvitur acris hyems grata vice veris & favoni.

Secundum genus.

Secundum genus constat duobus Iambis, Cæsura, & tribus trochæis.

Trahuntque siccas machinæ carinas. Ibid.

Versus Iambici.

Versus Iambicus vel consideratur quoad diversitatem vel numerum pedum: quidam enim quatuor constant pedibus; & vocantur *Dimetri*: quidam sex; & appellantur *Trimetri*; alii octo, & *Tetrametri* nuncupantur.

Versus Iambicus quoad pedum diversitatem consideratus.

Primum genus, seu Versus purus Iambicus.

Versus purus Iambicus constat sex Iambis,

Suis & ipsa Roma viribus ruit. Hor. Epod. 16.

Secundum genus.

Secundum genus habet in locis imparibus, (i.e. in primo, tertio, quinto, &c.) spondeum.

Pars sanitatis velle sanari fuit, Sen.

Tertium genus.

Tertium genus habet in ultimo loco Iambum, in reliquis Anapæstum, Dactylum, Iambum, vel Tribrachyn.

Homo sum, humani nihil a me alienum puto. Ter.

Sat habet fautorum, semper qui recte facit. Plaut.

Quar-

Quartum genus.

Quartum genus habet in primo, tertio & ſexto loco Spondeos, in reliquis Jambos: diciturq; *Scazon*, ſeu *Choliambus* i.e. *Verſus Claudicans*; quia ordinem pedum mutat incipiens à Spondeo in loco impari, & in pari finiens; ut apud *Catull.*

Sed non videmus mantica, quod in tergo eſt.

Verſus Jambicus quoad numerum pedum conſideratus.

Primum genus conſtat quatuor pedibus.

Muſa Jovis ſunt filia.

Secundum genus conſtat ſex pedibus.

Qui non vetat peccare, cum poſſit, jubet. Sen.

Tertium genus octo habet pedes; ut apud *Ter.*

Pecuniam in loco negligere maximum interdum eſt lucrum.

Jambicus imperfectus.

Truditur dies die, Hor. Deeſt ſyllaba in initio

Ades pater ſupreme. Prud. Deeſt ſyllaba in fine.

Jambicus redundans.

Et cuncta terrarum ſubacta, Hor. Od. 1. lib. 9. Redundat hic ſyllaba in fine.

Annotatiuncula.

Verſus omnibus ſuis numeris perfectus dicitur *Acatalecticus*; ſi deeſt ſyllaba, *Catalecticus*; ſi vero deeſt pes, *Brachycatalecticus*; ſi autem quid redundat, *Hypercatalecticus* nominatur.

De variis Verſuum nominibus.

1. Verſus ſeu Carmen habet nomen vel ab Inventore, vel à materia, de qua tractat, vel à pedibus, aut ſyllabis, quibus conſtat.

Ab

Ab Inventore.

2. Quales sunt Versus *Adonici*, *Alcmanii*, *Archilochii*, *Pherecratii*, *Glyconici*, *Asclepiadei*, *Sapphici*, *Phaleucii*, *Alcaici*, &c.

A Materia.

3. Hexametrum dicitur *Heroïcum*; quia heroum, seu illustrium virorum gesta enarrat.

4. Hexametrum & Pentametrum conjuncta nominantur *Elegiaca*; quia de Elegia, seu re tristi agere solent.

5. Denique quodvis carmen dicitur *Satyricum*, si satyricè, i. e. mordaciter hominum vitia carpit.

A Pedibus.

5. Hexametrum dici solet *Spondaicum*, cum in quinto loco est Spondeus; & *Dactylicum*, cum in sexto loco est Dactylus.

6. Atque hinc nomina sortiuntur *Jambici*, *Choriambici*, *Anapæstici*, quia in iis Versibus dominantur, seu frequentes sunt hi pedes.

7. Et *Sapphicus*, *Phaleucius*, *Alcaïcus*, dicuntur *Hendecasyllabi*; quia constant undecim syllabis: nam *hen* valet *unum*, & *deca decem*

8. Sic Hexametrum, ab *hex* i.e. *sex*, & *metrum* i.e. *mensura*; quia constat sex mensuris, seu pedibus.

9. Item Pentametrum à *pente* i.e. *quinque* & *metrum*, i.e. *mensura*; quia quinque constat mensuris, seu pedibus.

10. Postremo Jambici dicuntur vel *Dimetri*, i. e. Versus constantes duabus mensuris: *Trimetri*, constantes tribus, aut *Tetrametri*, quatuor: Quia Græci per duos simul pedes carmina metiebantur: ideoq; *Dimetri* apud Latinos sunt Versus habentes quatuor pedes; *Trimetri* sex, & *Tetrametri* octo.

De

De variis carminum, seu poëmatum generibu[s]

1. Carmen, seu Poema est *Monocolon*, *Dicolon*, vel *T[ri]colon*; i. e. Poema constat uno, duobus, vel tribus versu[um] generibus.

2. Si Poema pluribus constet generibus; tunc vel e[st] *Distrophon*, *Tristrophon*, *Tetrastrophon*, *Pentastrophon*.

3 *Distrophon* post secundum Versum ad primum ge[nus] redit.

4. *Tristrophon* post tertium.

5. *Tetrastrophon* post quartum.

6. *Pentastrophon* post quintum.

7. Sic igitur computa, Hexametra sunt *Monocola*.

8. Hexametra cum Pentametris conjuncta sunt *Di[cola] distropha*.

9. Sapphica cum Adonico sunt *Dicola tetrastropha*.

10. Illud genus Horatii Od. 14. lib. 1, ubi duobus A[s]clepiadeis subjicitur Pherecratium, & Pherecratio Glyc[o]nium, est *Tricolon tetrastrophon*.

11. Illud apud Catul. in Epithal. Jubiæ & Manlii, u[bi] quatuor Glyconicis subjicitur Pherecratium, est *Dic[olon] Pentastrophon*.

Quæ carmina separatim, quæ conjunctim, scribi soleant.

1. Hexametra, Iambica trimetra, & tetrametra Chor[i]ambica, Asclepiadea, Anapæstica, separatim vel conju[n]ctim reperiuntur.

2. Iambica dimetra, Glyconica, Sapphica, Archiloch[ia] raro separatim leges:

3. Pentametra & Adonica fere nunquam separatim legu[n]tur,

QUAR-

ibu

l 7

-fun

vel e

ge

Dic

h.

ous A

Glyc

alii, u

Dic

a Chor

conju

chiloch

m legu

UAR